

**YERLİ DİZİLERDE TOPLUMSALLAŞMA MEKÂNI OLARAK MAHALLE
VE MAHALLE YAŞAMI, SEKSENLER DİZİSİ ÖRNEĞİ¹**

**NEIGHBORHOOD AS A PLACE OF SOCIALIZATION AND
NEIGHBORHOOD LIFE IN DOMESTIC TV SERIES, EXAMPLE OF
SEKSENLER TV SERIES**

*Recep ÖZKAN**
*Bayram POLAT***

Özet:

Eğlendirme ve eğitime işlevini birlikte gerçekleştiren; genelde kitle iletişim araçları, özelde ise televizyon dizileri, her kesimden izleyici profiline hitap etme özelliği taşımaktadır. Bu özelliği nedeniyle de her yaştan insana ulaşma şansına sahip olmaktadır. Yerli dizilerin diğer dizilere oranla izlenme açısından öne çıkmasında, izleyicilerin kendilerinden bir şeyler bulmasının etkisi çoktur. Özellikle son dönemde yayımlanan dizilerin, geçmişe olan özlemi gidermede önemli bir yeri olmaktadır. Türk toplumsal yaşam biçiminin, aile yapısının ve komşuluk ilişkilerinin öne çıkarıldığı Seksenler dizisi konu edindiği dönemi yansıtmada oldukça başarılı olmuştur. Dizide en çok öne çıkan konu ise Türk kültüründe önemli bir yer tutan mahalle yaşamıdır.

Mahalle yaşamı son dönemin yerleşim alanları içerisinde kendine yer bulamamış olsa da, Türk toplumsal yaşam biçimi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Mahalle yaşamıyla birlikte ortaya çıkan komşuluk ilişkilerini de bu çerçevede düşünmek gerekmektedir. Çalışmaya, Seksenler dizisinin konu edilmesinde, dizinin Türk mahalle yaşamını yansıtmaya ve son dönemin en uzun soluklu dizisi olması etkili olmuştur. Dizi Türk toplumsal hayatının önemli bir yaşam alanı olan mahalle ilişkilerini önemli ölçüde yansıtmaktadır. Aynı zamanda dizi, geleneksel Türk yaşam biçimini yansıtan diziler içerisinde önemli bir örnek olarak da gösterilebilir. Dizinin uzun soluklu olması da bu özelliğinin bir nedeni olarak gösterilebilir.

Dizi, dar sokaklarıyla, bakkalı, manavı, berberi ve kasabıyla küçük esnafların oluşturduğu, mahalle muhtarı, bekçisi ve önemli bir mekân olan kahvehanesiyle

¹ Bu çalışma; 28 Nisan - 01 Mayıs 2018 tarihleri arasında Alanya/Antalya'da düzenlenen III. Education and Social Science Congress (ESS - 2018) sözlü bildiriden geliştirilmiştir.

* Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü. Recepozkan33@hotmail.com

** Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü. bpolat51@hotmail.com

Recep ÖZKAN- Bayram POLAT

Yerli Dizilerde Toplumsallaşma Mekânı Olarak Mahalle ve Mahalle Yaşamı, Seksenler Dizisi Örneği¹
Neighborhood As A Place Of Socialization and Neighborhood Life in Domestic Tv Series, Example Of
Seksener Tv Series

birlikte tam bir mahalle atmosferini yansıtmaktadır. Türk mahalle geleneğinin önemli ritüelleri olan; komşuluk ilişkileri, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi değerlerin vurgulandığı, komşular ve büyüklerle küçükler arasında saygı ve sevginin öne çıkarıldığı durumlar sıklıkla sergilenmektedir. Bizim mahalle, bizim mahallenin çocuğu, bizim mahallenin insanı gibi anlayışlar, koruma, kollama ve komşuluk ilişkileri gibi birçok toplumsal değerler dizide ana temalar olarak vurgulanmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle de inceleme konusu olan dizinin, Türk toplumsal hayatının mekân olarak öne çıkardığı mahalle anlayışını yansıttığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Toplumsal değerler, Mahalle, Kültür, Komşuluk, Kahvehane, Yerli diziler, Kitle iletişim, Televizyon

Abstract

Mass media, in particular television series, that carry out the functions of entertainment and education together, has the characteristics to appeal to audience profile from every segment. Because of this characteristics, it has the opportunity to reach people from all ages. People finding something about themselves in these domestic series is an important factor why the ratings of these series are higher compared to other series.

Seksener TV series was included in the study since it reflected Turkish neighborhood life and since it was the longest-running series in recent times. The series considerably reflects the neighborhood relations that are part of the Turkish social life. At the same time, it can be shown as an important example among the series reflecting traditional Turkish way of life. This can be the reason why the series ran long.

With its narrow streets and coffeehouse where the greengrocer, barber, butcher, neighborhood headman, guard and other people from the neighborhood meet, the series reflect an exact neighborhood atmosphere. The series frequently portray important Turkish neighborhood rituals and values like neighborhood relations, cooperation, solidarity, sharing, respect and love between the young and the elders. Concepts like our neighborhood, our neighborhood's kid and our neighborhood's people and social values like protection, looking out and neighborly relations are the main themes that come to the forefront in the series. Chosen as the study topic because of these characteristics, the series can be considered as reflecting the neighborhood understanding that the Turkish social life brings forward.

Key Words: Neighborhood, Culture, Neighborliness, Coffeehouse, Domestic television series, Mass communication, Television.

GİRİŞ

Mahalle anlayışı fiziksel olarak yaşanan mekânda yakınlığı ifade etmektedir. Belli sınırlar içerisinde birbirlerine yakın ya da bitişik evlerde oturanların oluşturduğu bir fiziksel mekân olarak tanımlansa da bu yakınlık sosyal anlamda fiziksel mekân yakınlığının çok daha ötesine geçerek duygusal bir yakınlığı, birlikteliği, birlikte yaşamayı-içiçeliği ifade eden bir olgudur. Daha çok geleneksel toplum yapısının bir yerleşim mekânı olarak öne çıkan mahalle anlayışı; Türkçe sözlükte (tdk. gov) bir şehrin bir kasabanın, büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biri olarak tanımlanır. Kavram olarak yakın komşuluk ilişkilerinin kurulabildiği en küçük sosyal yapı olan mahalle, sosyal ve fiziki bir birim olma (Dalgacı, 2013: 42) özelliği yanında; birbirlerini tanıyan, bir ölçüde birbirlerinin davranışlarından sorumlu olan, sosyal dayanışma içindeki kişilerden oluşmuş bir topluluğun yaşadığı yerdir (Metin, 2009: 45).

Mahalle; bir yer ismi olarak, bir kentin veya kasabanın en küçük fiziksel parçasını, sosyal olarak bir yerde oturan ve aralarında örgütsel ilişkiler bulunan bir topluluğu ifade eder (Şahin ve Işık, 2011: 223). Kuban (1994: 242) mahalleyi, fizikososyal olgu olarak tanımlarken, Cansever (2011: 139) birbirinin hakkını koruyan ve bütün sorunlarını kendi içlerinde halleden kişilerin oturduğu mekanlar olarak tanımlamaktadır. Öcal (2009) da mahalleyi; bireyler, gruplar ve topluluklar üzerinde kültürel belleklerinin oluşup geliştiği ve kültürel üretimlerinin kuşaktan kuşağa aktarılıp yaşatıldığı ritüel mekânlar olarak tanımlamaktadır. Kıvrım (2009: 231) ise mahallenin Osmanlı şehrinde sosyal ve fiziki bir birim olduğunu belirtir. Osmanlı İstanbul’unda ‘mahalleli’ denildiği zaman, aynı mahallede yaşayan ve birbiri ile ilişkileri olup zaman zaman sosyal yapıya zarar verecek bir tutum karşısında ortak tavır sergileyerek yaptırım uygulayabilen, paylaşım, dostluk, duyarlılık gibi geniş bir yelpazede ifadesini bulan hâkim duygu durumunun söz konusu olduğu topluluklar (Okay, 2013: 28) akla gelmektedir. Ortaylı (1996: 21’den aktaran Kavak, 2010: 93) mahallenin; aynı dinden olan, birbirini tanıyan hatta birbiri üzerinde hak ve ödevleri olan, birbirine kefil olabilecek ailelerden meydana geldiğini, aile ile birey arasındaki sosyal bağ gibi aile ile mahalle arasındaki bağın da aynı özelliği taşıdığını belirtir.

Mahalle kavramı; üzerinde yaşanan coğrafi bir mekân olmaktan ziyade, bir yaşam tarzını ifade etmesi açısından önemlidir. Hemen her mahallenin, zaman içerisinde içinde bulunanların özellikleri nedeniyle oluşmuş bir yaşam felsefesi, kültürel dokusu vardır. Bu kültürel doku; mimari yapıyla birlikte kültürel özellikleriyle de öne çıkmaktadır. Özellikle

İstanbul'da bugün dahi hala mahallelinin geçmişte oluşturduğu kültürel yapısıyla anılan mahalle isimleri mevcuttur. Bu tür mahallelerde yetişenlerin kendilerini tanımlamada, mensubiyet duygularının oluşmasında bu durum önemli bir etki oluşturmaktadır. Kasımpaşalı, Cerrahpaşalı, Kadırgalı vb. mahalle isimleri İstanbul'da olduğu kadar birçok ilde de görülmektedir.

Yaşanılan mekânın özellikleri; ev mimarisinden kullanılan malzemenin özelliğine, insan ilişkilerinden kültür oluşturmaya, yeme içme biçiminden teknoloji kullanımına kadar birçok alanda etki gücüne sahiptir. Dolayısıyla insan hem yaşadığı fiziki ve sosyal ortamdan etkilenmekte hem de etkilenmektedir. Burum daha çok yerleşik toplumlara özgü bir özellik olup, mahalle anlayışı da göçebe toplumlarda görülmeyen bir olgudur. İnsan mekân etkileşimi konusuna değinen İbn-i Haldun, göçebe toplumların yaşadıkları yerlerle ilgili aidiyet hissetmemelerini, vatan algılarının oluşmamasına bağlar. Bu durumun ise göçebelikten, belli bir yerde sürekli yaşamamadan kaynaklandığını belirtir (İbn-i Haldun, 2004). İnsanın mekân ile kurduğu zorunlu iletişimin beraberinde getirdiği zorunlu etkileşimin bir diğer boyutu insanın mekân üzerine yaptığı müdahaledir. İnsanın mekâna yönelik yapmış olduğu her düzenlemede; kendi kimliğinden toplumsal hafızasından ve sosyo-kültürel yapısından bir şeyleri mekâna katması bağlamında kendisini gösterir. Dolayısıyla mahalle anlayışı, sadece yaşanılan yer anlamının çok daha ötesinde bir anlam içermektedir. Geleneksel Türk mahalle anlayışında; bireysel ilişkilerden komşuluk ilişkilerine kadar geniş bir ilişki yelpazesi öne çıkar. (Baday, 2011: 10). Araz, Günay, Tan, Toygar, Öksüz ve Seyidoğlu (1994: 84) eski Türk mahallelerini minyatür bir devlete benzeterek ailenin biraz büyümüş şekli olarak nitelendirir. Aynı mahallede yaşayanların birbirlerine karşı bakışları, komşuluk ilişkilerinin de ötesine giderek neredeyse dostluk-akrabalık ilişkilerine kadar uzanır. Özellikle kadınlar arasındaki komşuluk ilişkileri erkeklere göre daha ileri bir durumu ortaya koymaktadır. Gündüz ve Yıldız (2008: 124) Türk toplum hayatında yeri, unsurları, işlevi ve ortaya çıkardığı sonuçları bakımından önemli yere sahip olan komşuluğun, günlük hayatın vazgeçilmez bir toplumsal yaşam alanı ve olgusu olduğunu belirtir. Kışlık ve baharlık temizliklerinden tutunda, kışlık erzak hazırlamasına kadar bir çok ev işlerinde kadınların imece usulü ile birbirlerine yardım etmeleri, dayanışma sağlamaları, her mahalle için vazgeçilmez bir ritüel olmuştur. Hatta bu tür yardımlaşmalara katılmayanların kınanması, katılma noktasında zorlanması dahi söz konusudur. Genel hazırlıklar dışında, temizlik, bulaşık gibi rutin işlerin bitiminden arta kalan zamanlarda, ev-kapı önü sohbetleri sosyalleşme açısından önemli bir işlevi

yerine getirmektedir. Pencereden pencereye, ya da balkondan balkona seslenerek, bu durumun mümkün olmadığı durumlarda ise evin küçük oğlunu ya da kızını göndererek, “git falan teyzene söyle annem kısır yaptı, ... yaptı gelsin de beraber yiyelim diyor de” diyerek toplanıp-bir araya gelip, günün büyük bir kısmını birlikte geçirme durumu, komşunun gelememesi durumunda ise bir tabakla, yapılanın tadılması amacıyla gönderilmesi, öğün yemeklerinden azda olsa -kokar da canı ister düşüncesiyle- komşuya gönderilmesi akrabalık ilişkisi kadar yakın komşuluk ilişkilerinin gelişmesine zemin hazırlamaktadır. Hal böyle olunca da komşuların birbirlerinin dertleriyle dertlenmeleri, sevinçleriyle sevinmeleri, adeta bir akrabalık ilişkisi gibi bu tür durumlarda birlik ve beraberlik duygusunun öne çıkarılmasını da sağlamaktadır. Fark ettirmeden; mahallede yardıma ihtiyacı olanlara yardım edilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması, elden bir şey gelmemesi durumunda ise psikolojik destek olunmaya çalışılması da önemli bir dayanışma örneği ortaya koymaktadır.

Komşuluğun önemi atasözlerine de yansımıştır. Bu konuyla ilgili; “ev alma komşu al, gülme komşuna gelir başına, hayır dile komşuna hayır gele başına, komşu ekmeği komşuya borçtur, komşu hakkı Tanrı hakkı gibidir, komşu iti komşuya ürümez, komşu kızı almak kalaylı kaptan (tastan) su içmek gibidir, komşu komşunun külüne (tütününe) muhtaçtır, komşuda pişer bize de düşer, komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın, komşunun sakalını yoldularsa sen de sakalını kazıt” gibi olumlu ifadeler içeren atasözleri komşuluğun önemini vurgulamaktadır. Tabi ki bunun yanında kötü komşunun da ne derece zarar verebileceğine yönelik önemli atasözlerimizde mevcuttur. Bu atasözleri de yine komşuluğun önemiyle ilgili olumlu mesajlar içermektedir.

Mahalle anlayışında; kadınların daha çok evlerde bir araya gelerek kaynaştıkları, sosyal terapi yaptıkları durum, erkeklerde mahalle kahvehanelerinde ya da mahallenin meydanlarındaki alanlarda gerçekleşmektedir. Çetinkaya (2013: 76) mahalle meydanlarını, birbirini tanıyan insanların ortak paylaşımlarının yer aldığı, yabancıların tanınandan ayrıldığı, bir toplumun sosyal yaşantısı, gelenek ve görenekleri hakkında bilgi veren kamusal mekânlar olarak tanımlar.

Bu tür mekânlarda yetişkinlerin gençler üzerindeki etkileri de eğitim ağırlıklı olmaktadır. Gençlerin büyüklerine karşı saygı davranışlarının oluşmasında, birbirlerine karşı ilişkilerinde rol model olarak yetişkinler önemli görev üstlenmektedir. Oturup kalkmanın, topluluk içinde davranmanın, yaşlıları ve büyüklerine karşı tavırların nasıl ve ne şekilde

olacağı öğrenildiği, adeta bir yaygın eğitim kurumu olarak işlev gören kahvehane vb. toplanma yerleri, aynı zamanda dertlerin ve sevinçlerin paylaşıldığı yerler durumundadır. Kadınların evlerde erkeklerin de kahvehane gibi yerlerdeki bu tür ilişkileri adeta bir psikolojik terapi merkezleri durumundadır. Aksel (1964'den aktaran: Ulusoy, 2011: 161) kahvehanelerin bir muhabbet meydanı olduğunu ve bu yerlerde, mekteplerde, medreselerde öğrenilemeyecek bilgiler edinilebildiğini belirtir. Sami (2010: 160)'de kahvehanelerin insanlar arası ilişkilerde tüm fiziki engelleri ortadan kaldırdığını öne sürer. Daha çok mahallelinin boş zamanlarında bir araya gelerek zaman geçirdikleri yer olan kahvehaneler boş zaman değerlendirme yerleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabii belirtmek gerekir ki bu günkü anlamda bütün bir kent halkının gittiği yerlerden değil de mahalle kahvehanelerinden bahsedilmektedir. Tezcan (1993: 35) grup halinde boş zaman değerlendirilen yerlerde üyelerin birbirlerini tanıdıklarını, ilişki kurarak yakınlaştıklarını belirterek, özellikle grup halinde uygulanan boş zaman etkinliklerinin, katılanlar arasında dayanışma duygusunu geliştirerek, gelenek görenek ve halk kültürünün paylaşılmasını sağladığı için grup içi düşmanlıklarla ilgili kalıp yargıların ortadan kalkmasına yardımcı olduğunu söylemektedir.

Buradan hareketle, mahalle kültürünün yaygın olduğu zamanlardaki toplum/topluluklarda psikolojik problemlerin bugünkü anlamda yaygın ve fazla olmayışı bu ilişkilere bağlanabilmektedir. “Dertler/sıkıntılar paylaşıldıkça azalır, sevinçler paylaşıldıkça çoğalır” anlayışı da buradan gelse gerek. Düğünlerin, sünnetlerin, kış ve yaz hazırlıklarının yanında, mahalledeki yaşlıların işlerine yardım etme, yolda giden bir büyüğün elindekilerin taşınmasında mahalle gençlerinin el atması gibi birçok olay sosyal terapi ve sosyalleşmeyi de beraberinde getirmektedir.

Mahalle yaşamı beraberinde de komşular ve bireylerin ayırt edici özellikleriyle anılmasını da beraberinde getirmiştir. Bunun yanında hemen her mahallede, mahallelinin geneli tarafından kabul gören ve benimsenen, kendine has özellikleri ile öne çıkan bazı karakterler vardır. Bunlar içerisinde; mahalle muhtarı, mahalle bekçisi, mahallenin delisi, mahallenin bakkalı, mahallenin kahvecisi, mahallenin öğretmeni ve imamı önemli karakterler olarak öne çıkar. Araz, Günay, Tan, Toygar, Öksüz ve Seyidoğlu (1994: 84) Türk mahalle anlayışındaki bekçiyi; açık kapıların sahibi, açıkta kalmış malların gözeticisi, muhtarın gören gözü, işiten kulağı, tutan eli olarak tanımlar. Mahalle delisi, mahallenin bir noktada top yekûn benimsediği ve kabullendiği bir kişidir. Çoğu zaman saf, temiz ve kimseye zararı

dokunmayan biridir. Bazen de bilgili, akıl veren ama pek dikkate alınmayan, önemsenmeyen bir karakterdir. Aça (2013: 93-94) Türk toplumunda delilik algısını tarihsel süreç içindeki seyrini ortaya çıkarmak bakımından “Dede Korkut Kitabı” gibi kültür kaynaklarına bakmak gerektiğini belirterek, deli diye adlandırılanların temelini iyi kılıç kullanan, gözü kara olup, düşmana karşı savaşmaktan çekinmeyen kimseler olduğunu ileri sürer.

Yukarıda anlatılan mahalle özelliklerinin hemen birçoğunun; incelemeye konu olan “Seksenler” dizisinde görmek mümkündür.

Diziler ve Toplumsal Yaşam

Kitle iletişim araçları, halka mesajlar ve simgeler ileten bir sistem oluşturmaktadır (Gelekçi, 2007: 286). İletişim araçlarının birçoğunda olduğu gibi televizyon da kendine özgü iletişim biçimi ve semboller üretir. Her iletişim aracında olduğu gibi televizyonda da kendine özgü anlatım biçimi vardır. Televizyon bunu yaparken değişik program türlerinden yararlanır. İşte bu program türlerinden biri de dizilerdir (Oğuz, 2005: 170). Türk toplumunun televizyon dizileriyle tanışması 1980’li yıllara denk gelmektedir. O yıllarda, önce Brezilya daha sonra da Amerikan yapımı pembe diziler olarak da adlandırılan bu diziler izleyiciler üzerinde önemli etki yaparak geniş bir izleyici kitlesine ulaşmıştır. Hem eğlendirme hem de eğitime işlevini, insanları hiçbir zahmete sokmadan gerçekleştiren televizyon; iş yaparken, kitap okurken, hatta eğlenirken dahi izlenebilme özelliğine sahiptir (Özkan, 2004: 45). Özel kanalların artmasıyla birlikte bu durum daha da yaygınlaşmış, zamanla yerli yapım diziler çekilmeye başlanmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında televizyon-sinema konusunda eğitilmiş kişilerin artmasının da rolü çok fazladır.

Genelde ülkenin, özelde ise bireylerin ekonomik olarak belli bir seviyeye ulaşması, kitle iletişim araçları özellikle de televizyonun her eve girmesi durumunu beraberinde getirmiştir. Birey ve toplum üzerinde önemli bir yönlendirici işlevi olan kitle iletişim araçları dolayısıyla medya bu işlevini yerine getirirken ekonomi ve siyasetten bağımsız hareket etmemektedir (Meder ve Çiçek, 2011: 69-70). Bu özellik, yayınların bu doğrultuda olmasını zorunlu kılmaktadır.

Yapılan literatür taramalarında, diziler üzerine çeşitli yönlerden yapılmış araştırmaların oldukça fazla olduğu görülmektedir. Fiziksel mekân ve sosyal doku üzerine gerçek mahalle yaşamlarını konu olan çalışmalar bulunmasına karşın, dizilerde yansıtılan mahalle yaşamları üzerine yapılmış çalışmalara rastlanılmamıştır.

Literatürde televizyon dizileri üzerine yapılmış çalışmalardan bazıları ve konuları şu şekildedir: Uluyağcı, Ünlü ve Bayçu Uzoğlu (2011) *TV Dizilerindeki Mekânlarda Kültürel Yansımaların Gösterge Bilimsel Çözümlemesi: Canım Ailem*. Çam (2009) *Televizyon Dizilerinin Kadına Yönelik Şiddet Temsillerinde Ataerkil Rejimin İdeolojisi*. Oğuz (2005) *TV Dizileri ve Kültürel İletilerin Yayılma Süreci Türk Televizyon Tarihinde Bir Fenomen: Bizimkiler Dizisi*. Pişkin (2007) *Binbirgece Televizyon Dizisi ve Toplumumuzda Kadın*. Saltık, Coşar, ve Kozak (2010) *Televizyon Dizilerinin Destinasyon Pazarlaması Açısından Olası Sonuçları*. Öneren (2013) *İmaj Yönetiminin TV Dizi Seyircileri Üzerindeki Etkisi*. Korkmaz, Aras, Öktem, ve Yücel (2013) *Türk Edebiyatının Klasik Eserlerinin Günümüz Televizyon İzleyicisine Sunumu ve İzleyici Algısının Analiz Edilmesi*. Pişkin, (2014) *Modern Zamanlarda Kadın Olmak: Zerre Filmi Üzerine Bir İnceleme*. Şahin, Poyraz, Öktem ve Şimşek (2003) *Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Asmalı Konak Dizisinin Yöre Turizmine Etkisi*. Kaya ve Günel (2015) *Tarih Öğretmenlerinin Muhteşem Yüzyıl Dizisi Özelinde Tarih Konulu Film ve Dizilerin Öğretimde Kullanımına Yönelik Görüşleri*. Yücel (2014) *Muhteşem Yüzyıl” Dizisinin Alımlama Analizi: Kadın ve Erkek İmajı Üzerine Farklı Okumalar*. Akça ve Ergül (2014) *Televizyon Dizilerinde Erkeklik Temsili: Kuzey Güney Dizisinde Hegemonik Erkeklik ve Farklı Erkekliklerin Mücadelesi*. Özmen, Er, Ünal (2014) *Televizyon Dizilerinin Tarih Bilinci Üzerine Etkisi Muhteşem Yüzyıl Dizisi Örneği*. Erginbaş (2012) *Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Kavak Yelleri Dizisinin Lise Gençliği Üzerinde İmaj Oluşturma Etkisi*. İmik ve Yağbasan (2007) *Televizyon Dizilerinde Kullanılan Müziklerin Genç İzleyicilerin Dizileri İzleme Oranına Etkisi*. Aydın (2014) *Televizyon Reklamlarında Dizi Karakteri Kullanımıyla Sunulan Tüketim Kültürü Değerleri: Yalan Dünya Örneği*. Yiğit (2012) *Modernliğin Arka Yüzü” Olarak Gündelik Hayat: Aşkı Memnu*. Özkan (2004) *Televizyonun Eğitimdeki Yeri ve Televizyon Dizilerinde Verilmek İstenen Mesaj*. Özkan (2013) *Televizyon Dizilerinin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi*.

Televizyon dolayısıyla da diziler, sinema ve sinema filmlerinin eve dönüştürülmüş biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öztürk (2013: 21) sinemanın; sosyalleşme, film öncesi, film esnası ve sonrasında sohbet etme, mahallenin genç erkek ve kadınları arasında tanışma, başkalarını görme ve kendisini görünür kılma, kuruyemiş tüketme ve gösterim sırasında gerçek dünyanın gerçek koşullarından uzaklaşmaya imkân verecek etkinlikler gerçekleştirme gibi işlevlerinden bahseder. Televizyonun evlere henüz

girmeye başladığı, her evde olmadığı dönemde benzer işlevi yaptığı söylenebilir. Mahallelinin, haftanın belli günleri yayımlanan dizi ya da filmleri izlemek için televizyonu olan komşularda toplanmaları benzer işlevlerin gerçekleşmesinde etkili olmuştur.

Televizyon ve diziler eğlendirme, boş vakit değerlendirme yanında, eğitim noktasında da önemli bir araç olma özelliğine sahiptir. Hem eğlendirme hem eğitime işi dolayısıyla, birçok eğitim kurumunun yapamadığı davranış değişikliğini daha etkili yapabilmektedir. Buradaki davranış değişikliğinin istenilen ya da istenilmeyen yönde olup olmaması, televizyon kanallarının toplumsal hassasiyetleriyle yakından ilişkilidir. Günümüzde çok farklı temaları içeren televizyon dizilerine sıklıkla rastlanılmaktadır. Özellikle belirtmek gerekirse, toplumsal yapıyla ilişkisi olmayan, hatta zarar verecek diziler de sıklıkla yayınlanmaktadır. Oysaki toplumsal hassasiyete duyarlı yapılan programlar-diziler aracılığıyla hem tarihi öğrenme, toplumsal geçmiş hakkında bilgi edinme hem de diğer noktalarda eğitime işlevi okullardan daha etkili gerçekleştirilebilir. Son dönemde, okullar aracılığıyla daha çok sınav odaklı eğitim üzerinde durulmakta toplumsal değerler ve tarih bilinci eksik kalmaktadır. Özellikle yeni kuşağın toplumsal yapı ile ilgili yetersizliği her noktada görülmektedir. Toplumsal geçmiş, toplumun geçirdiği yaşam tarzı evresinden, değerlerinden bihaber duruma gelme söz konusu olmaktadır. Yaşanılan dönemde yüksek binalarda -modern hapisane hayatı içinde-yetişen yeni kuşağın geçmiş değerlerimizden haberdar olmaması, özellikle komşuluk ilişkilerini bilmek yerine, komşu kavramını dahi bilmediği de söylenebilir. Bu birbirinden izole edilmiş yaşam mahallerinde, yan yana dairelerde yaşayanların dahi birbirlerini tanımadıkları, dertleriyle dertleşme, sevinçleriyle sevinme, kapı kilitlememe ya da bir yere gidilirken evin anahtarının komşuya bırakılması yerine, tanımamanın verdiği güven eksikliği sonucu kapı üstüne kapı, o da yetmeyip alarmlar taktırıldığı hatta bununda yeterli görülmeyip güvenlikçi tutulduğu bir yaşam biçimi ortaya çıkmaktadır. Okullarda, kitaplarda öğretilmeyen bu değerlerin bireylere kitle iletişim dolayısıyla TV dizileri aracılığıyla öğretilmesi hem daha kolay hem de etkili olabilmektedir. Bu nedenlerle; bu çalışmada, yerli dizilerin bu işlevi ne derece gerçekleştirdiği Seksenler dizisinden hareketle incelenmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle bu çalışma, Seksenler dizisinde belirtilen özelliklerin ne derece gerçekleştirip gerçekleştirilemediği problem konusu yapılmıştır.

Seksenler dizisinin; hem TRT kanalında yayımlanması hem de son dönemin oldukça uzun soluklu sayılabilecek bir dizisi olması araştırma konusu yapılmasında etkili olan bir başka gerektir. Ayrıca geleneksel

mahalle hayatını anlatan dizi olması da, inceleme konusu yapılmasında etkili olmuştur.

Yöntem

Çalışma; tarama modeli niteliğinde olup içerik analizi ve dizinin yayımlandığı süreç içerisinde, diziyi sürekli izleyenlerin görüşleri ve değerlendirmelerinden de yararlanılmıştır. Özellikle dizinin konu edindiği dönemlerde genç ve orta yaş seviyesinde olanlardan, dizide canlandırılan mahalle hayatı ve kendilerinin yaşadıkları mahalle hayatıyla benzerlik durumu sorulmuştur. Ayrıca medya metinleri üzerine çözümlenmeleriyle öne çıkan İngiliz Kültürel çalışmalarının eleştirel yaklaşımından hareketle Seksenler Dizisi özelinde, Yerli Dizilerde Toplumsallaşma Mekânı Olarak Mahalle ve Mahalle Yaşamı hakkında çıkarımlarda bulunulmaya çalışılmıştır. Film ve yazın eleştirisinde kullanılan yaklaşımlardan yararlanan bu çözümleme biçiminde kod, çözümleyicinin bir kurgusu olup metnin doğasında olan bir şey olarak görülmez (Mutlu, 2010, s. 210). Medya metinlerinin üretim ve tüketim süreçlerinin, ideoloji merkezli çalışılması İngiliz Kültürel Çalışmaları ile başlamıştır (Dağtaş, 1999: 335). Eleştirel bakış açısına sahip bu metin okuması, metnin doğrudan gösterilmeyen örtük/gizil anlamlarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu örtük anlamlar aynı zamanda metnin politikalarını/ideolojisini görebilmemizi de kolaylaştırır (Özsoy, 2006: 18). İngiliz Kültürel İncelemeler geleneğinde yer alan araştırmacılar, medya incelemelerinde medyayı egemen sınıfın görüş ve düşüncelerini topluma yayan ideolojik aygıtlar olarak görürler (anlasana.com).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın; evrenini TRT1 kanalında 24 Ocak 2012'den itibaren yayımlanan “seksenler dizisi, örneklemini ise dizinin 205 bölümü oluşturmaktadır. Mint Prodüksiyon tarafından yapılan dizi birsit-com, romantik ve dönem komedisi niteliğindedir.

Çalışmaya konu edilen dizi, Televizyon dizileri içerisinde en uzun soluklu sayılabilecek diziler arasında yer alan bir dizi olup, dört yıl süreyle her haftaki bölümü izlenmiş, haftalık yayınlarda izlenemeyen bölümler tekrarlarından takip edilerek içerik çözümlemesi yoluna gidilmiştir.

BULGULAR

Dizi; öne çıkan karakterler, fiziksel mekân özellikleri, aile yapıları, komşuluk ilişkileri, esnafılık anlayışı, sosyal yaşam, sosyal değerler olmak üzere yedi başlıkta ele alınarak incelenmiştir.

Dizide Öne Çıkan Karakterler

Dizide; hemen hemen tüm dizilerde olduğu gibi ana ve yardımcı karakterler rol almaktadır. Süreç içerisinde bazı karakterler diziden çıkarken, yeni karakterlerde eklenmektedir. Başlangıçtan bu güne kadar yayımlanan bölümler içerisinde öne çıkan karakterler ve özellikleri şu şekildedir:

Fehmi, mahallelinin sevip saydığı, fikirlerine önem verildiği, üç çocuk sahibi yarı otoriter bir babadır. Tek derdi ailesini bir arada tutarak çocuklarına iyi bir gelecek sağlamaya çalışmaktır. İlk bölümlerde fabrika işçisi olup 1984 seçimlerinde muhtar olur. “*icat çıkarma ve kısır döngü*” sözlerini sürekli kullanır. Fehmi'nin eşi Rukiye ise ev hanımı olup çocuklarının SSK'lı iyi bir iş ve eş bulmalarını kendine dert edinen koruyucu bir annedir. Komşu hanımlarının dert ortağıdır. Ahmet Fehmi'nin büyük oğludur. İlk bölümlerde platonik âşık olup sevdiği için hapis yatmayı göz alır. Mahalle gençlerinin ağabeyi konumundadır. Fehmi'nin kızı olan Nazlı, seksen dönemi babasından gizli üniversite sınavına girerek kazanır ve üniversiteyi bitirerek diplomalı işsizler kervanına katılır. Fehmi'nin küçük oğlu olan Çağatay, top peşinde koşan, çalışmada yüzü olmayan, sonraları mahalleden birine âşık olan, aile ve mahallelinin “Çatatoy” dediği bıçkın delikanlılardandır. Şahin ise Rukiye'nin abisinin oğludur. Almanya'dan halasının yanına gelerek onlarla yaşamaya başlar. Pastacı Sami'nin kızı “mavişim” dediği Elvan'la platonik aşk yaşar. Kendine özgü hareketleri olan Çağatay aşkı uğruna “Erol Taş Sami baba dediği Sami'nin pastanesinde çalışmaya başlar.

Sami, mahallenin pastanecisidir. Balkan göçmenidir. “*Napıyon be ya*” sözü ile oldukça ünlüdür. Aksi biri olmasına rağmen çok sevimlidir. Sami'nin sevmediği iki kişi Şahin ve Niyazi'dir. Niyazi'ye daha ılımlı yaklaşırsa da Şahin'e öyle bir tavır sergilememektedir. Buna rağmen daha sonraları kızını şahinle nişanlar.

Plakçı Ergun, Ahmet'in en yakın arkadaşı olup renkli bir simadır. Giyinişiyle tavırlarıyla seksen öncesini yansıtan bir karakter olup 2016 da diziden ayrılır. Niyazi, tiyatrocudur ve nazlıya âşiktir. Bu nedenle de Ergun'la sürekli didişme halindedirler. Dizinin konu edindiği seksenler Nevzat ve Alper mahalle gençlerinden ikisidir. Alper ülkücü, nevzat ise solcudur ve aynı mahalle çocuğu olmak yanında arkadaşlıklar. Siyasi çekişmelerden dolayı birbirlerine düşmanlık yaparlar. İhtilal sonrası arkadaşlıkları pekişir ve kardeş

gibi olurlar, ama zaman zaman da birbirlerine takılmadan edemezler. İlginç karakterler arasında Butik Ali ve Susmuş'da vardır.

Muzaffer ve Necla, Ahmet'in eşi Gülden'in ailesidir. Muzaffer olaylara olumlu yaklaşan ve "*Seni mantıklı olmaya davet ediyorum*" sözünü sürekli kullanan biri olup Gemi Kaptanıdır. Necla ise dizinin kadın karakterleri içerisinde diğerlerine göre modern görünen, diğer kadınları beğenmeyen ev hanımıdır. Evde Necla'nın otoritesi ağır basmaktadır.

Renkli simalardan biri olan kahveci Mesut, Buca sporda oynamış eski bir futbolcudur. Karısı Yıldız'dan çekinmekle birlikte kazak bir erkek görüntüsü vermeye çalışmaktadır. "**Aynen, con vaynen**", "**Can kuş**" gibi kelimeleri sık kullanır.

Manav, sonradan belediye başkanı da olan Mustafa, şakalarıyla ünlü bir esnaftır. Bekçi Bekir Erzurumlu'dur ve bu durumuyla da sürekli övünür. Mahallenin korunmasını kendine namus borcu gibi görev edinmiş, aynı zamanda da mahallelinin sık sık takıldığı/şaka yaptığı biridir. Sesi güzel olup istenildiğinde hemen Erzurum yöresi türkülerini söyler.

Komiser, sonradan baş komiser olan Rıza da mahalleli tarafından sevilen, mahallelinin derdiyle dertlenen biridir. Kazak erkek görüntüsü verse de aslında eşinden çekinen, kılıbık biridir.

Mahallenin bakkalı Mehmet, mahallenin erkekleri içinde en yaşlısı konumda olduğu için, mahalleli zaman zaman fikirlerine başvurur. Marketlerin açılmasıyla zor duruma düşer. Buna rağmen küçük esnafın varlığını sürdürmesi taraftardır ve bu uğurda mücadele verir.

Dizinin renkli simalarından olan Foto Ana (2016 da diziden ayrılır) Balkan göçmenidir ve oğlu Sami'nin eşi olan gelini Rukiye'yi (2016 da diziden ayrılır) sevmez. Sürekli gelin kaynana çekişmesi yaşarlar. Memleket hasreti çekmekte ve memleket türküleriyle hasretini gidermeye çalışmaktadır. Elvan Sami'ni kızıdır. Babası annesi ve nenesi arasında kalan, her üçünü de idare etmeye çalışan, üniversiteyi bitirdikten sonra babasına yardım eden mahalle genç kızlarındandır. Dizinin renkli bir başka siması da 46'lık Basri'dir. Çok okuyan, sürekli pastaneye gelerek orada insanlara gelecekle ilgili olabilecekleri anlatan fakat insanların çok da dikkate almadıkları farklı bir kişiliktir. 2016 yılında diziye katılan önemli bir karakter de Emlakçı Suat'tır. Emlakçılığın ilk temsilcilerindendir. Biraz üçkâğıtçılığı olan, fakat mahallelinin birbirine tutkunluğu ve esnaflık anlayışı nedeniyle fazla rahat hareket etme fırsatı bulamayan biri olup fırsatları da kaçırmayan biridir.

Dizide Fiziksel Mekân Özellikleri

Seksenler dizisi; İstanbul'un mütevazı bir semtinde geçmektedir. Fiziksel mekân olarak; 2-3 katlı bitişik nizam, alt katları dükkan olan, dar kaldırımları ve dar sokakların bulunduğu, mahalle meydanında mahallenin erkeklerinin günlük uğrak yeri olan kahvehanenin olduğu meydan olmak üzere 3-4 farklı mekânda geçmektedir. Dizinin geçtiği ortam; İstanbul'da birçok yerde sıklıkla rastlanılacak, Arnavut kaldırımlarından oluşan dar sokakları, birbirine bitişik nizam evleri, iki-üç katlı binaları, dönem özelliği gereği bina duvarlarının siyasi yazılarla dolu olduğu bir mahalle havası yansıtılmaktadır. Her mahallede olmasa da, biraz daha büyük mahallelerde bulunan; bakkalı, kasabı, berberi, manavı, pastanesi, postanesi, meydanı ve meydana ulu çınar ağacı, kahvehanesi, karakolu ile dönemin mahalle yapısını yansıtmaktadır. Hemen her mahallede, insanların özellikle erkeklerin toplanıp hasbihal ettiği mahalle meydanı denilebilecek bir alan bulunmaktadır. Dizide ailelerin yaşadıkları evler fiziksel mekân olarak, klasik sobalı evler olup, kışın kolay ısınma sağlanması amacıyla odaların salona açıldığı bir mekândır.

Dizide Aile Yapıları

Dizide aile yaşamı ve aile ilişkileri de sıklıkla vurgulanmaktadır. Beş farklı aile konu edinilmiştir. Bunlar; Fehmi'nin ailesi ki sonradan muhtar Fehmi olarak anılmaktadır. Fehmi'nin dünürü, Pastacı Sami'nin ailesi, kahveci Mesut'un ailesi, Fehmi'nin üst kat komşusu ve Komiser Rızanın (eşi ve çocuğu sonradan katılır) ailesidir. Dizideki diğer esnaf aileleri yüzeysel anlatılmış, kahvecinin ve pastacının aileleri dışında diğer esnafın ailelerine yer verilmemiştir.

Dizide konu edinilen ailelerin hepsi çekirdek aile olup bazı ailelere zaman zaman anne, yeğen gibi eklemeler olmaktadır. Öne çıkan ailelerden birisi Fehmi ve Rukiye'nin ailesidir. İki erkek bir kız çocukları ve Almanya'dan gelen bir yeğenle birlikte yaşamaktadırlar. Diğer bir aile pastaneci Sami'nin ailesi olup eşi, bir kızı ve zaman zaman yanlarına gelen yaşlı annesiyle birlikte yaşarlar. Komiser Rıza ve kahveci Mesut'un aileleri yanında Fehmilerin üst katında oturan bir başka aile daha mevcut olup bu ailenin erkeği gurbette çalışmakta (sonradan vefat etmekte) olup anne kız birlikte yaşayan bu aile babanın ölmesinden sonra komşuların kollayıp gözettiği bir ailedir (2016 sezonunda mahallelinin ön ayak olmasıyla mahalle dışından biriyle evlenir). Bu ailelerden biraz farklı bir kültüre sahip olan bir başka ailede Fehmi'nin gelininin (dünür) ailesidir. Bu ailede babanın gemici

olması, sürekli iş seyahatlerinde bulunması nedeniyle anne otoritesinin öne çıktığı görülür. Dizide Fehmi'nin gelininin ailesi dışındaki tüm aileler kültürel olarak birbirlerine benzemekte olup, orta halli, geleneksel bir yaşam süren ailelerdir. Yine dünürün ailesi dışındaki ailelerde erkek egemen bir aile yapısının varlığı görülse de kadınların da otorite konusunda mücadele verdiği, aile ile ilgili kararlarda söz sahibi olduğu, erkeklerin her ne kadar otoritelerini korumaya çalıştıkları vurgulansa da eşlerinin görüşlerine de değer verdikleri, kararlarda onların da katkısının olduğu söylenebilir.

Dizideki aileler, Fehmi'nin ailesi dışında tek çocukludur. Ailelerin tek derdi çocuklarının geleceğini düşünmek ve çocuklarına iyi bir eş bularak evlenmelerini sağlamaktır. Aileler, erkek çocukların sigortalı bir işe girmesini, kız çocuklarının da sigortalı bir işte çalışan biriyle evlenmelerini dert edinirler. Dizi ailelerinde öne çıkan bir başka özellik de; kendi çocukları yanında, komşu çocuklarını da kendi çocukları gibi görmesi, ev dışında komşuların birbirlerinin çocuklarının terbiyesiyle alakadar olmaları da geleneksel mahalle yaşamının ve aile anlayışının göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geleneksel Türk mahalle anlayışında öne çıkan, mahalledeki ailelerin hemen hepsinin sayıp sevdiği, aile içi eşler arası tartışma/kavgalarda ve mahalleli arasındaki anlaşmazlıklarda yardımına başvuru, sözü dinlenen söylediklerine itibar edilen/saygı duyulan bir ailenin (muhtar Fehmi'nin ailesi) bulunması dizide çok sık işlenmektedir.

Dizide Komşuluk İlişkileri

Dizide geleneksel mahalle yaşamındaki komşuluk ilişkilerinin sıklıkla vurgulandığı görülmektedir. Yardımlaşma ve dayanışmanın, paylaşmanın öne çıkarıldığı, sıkıntıların ve sevinçlerin paylaşıldığı bir komşuluk söz konusudur. Dizide komşular arasında imece usulünün yaşatılması da ayrı bir önemli özelliktir. Özel günlerde, bayramlarda, düğünlerde komşuların bir araya gelerek birbirlerine yardım ettikleri görülmektedir. Evde pişen yemekten bir kap komşu/lara gönderilmesi, ailece akşam oturmalarının yapılması, aile içi tartışmalarda komşu büyüklerinden aracı olmasının istenmesi, eşiyile küsenlerin komşuya sığınması vb. birçok durum dizinin konusunu oluşturmaktadır. “Sıkıntılar/dertler paylaşıldıkça azalır, sevinçler paylaşıldıkça çoğalır” sözü dizideki komşuluk ilişkilerinde çok güzel bir şekilde işlenmektedir. Gündüzleri erkeklerin işte olması nedeniyle, kadınların sık sık bir araya geldikleri, çaylı, pastalı günler yaptıkları görülür.

Aileler arası komşuluk ilişkileri esnaflar arasında da gözlenmektedir. Ailelerde olduğu gibi esnaflarında birbirlerinin dertleriyle dertlenmeleri, birbirlerinin yardımına koşmaları hemen her bölümde konu edinilir. Ayrıca esnafların bazen pastanede, bazen kahvehanede, çoğunlukla da dükkânlarının önündeki sohbetleri sosyal içerikli mesajlarla gerçekleşmektedir. Aile komşulukları yanında, esnaf komşuluğu da dizide öne çıkan değerler arasındadır. Esnafların birbirlerini kollayıp gözetmeleri, yardımlaşmaları dizinin önemli temaları arasındadır.

Dizide Esnaflık Anlayışı

Dizide; pastacı Sami, kahveci Mesut, manav Mustafa (sonradan belediye başkanı olur), bakkal Ahmet, berber Recep (127. Bölümde ölür), kasap Bahtiyar ve kardeşi Sinan, plakçı Ergun, sonradan balıkçı İdris ve 2016 sezonunda ise mahalledeki esnaf anlayışına biraz aykırı olan emlakçı Suat esnaf olarak öne çıkmaktadır.

Bu esnaflar içerisinde kahveci Mesut ve pastacı Sami, insanların en çok uğrak yeri olması nedeniyle de öne çıkmakta, verilen sosyal mesajların birçoğu bu karakterler üzerinden verilmektedir. Yeni sezonda ise bu iki esnafa emlakçı Suat da katılmaktadır. Emlakçılığın yeni yeni yerleşmeye başladığı bir dönem olan seksen sonrası yıllarda halkın bu mesleğe bakışı ve bu meslek üzerinden esnaf ahlakıyla ilgili sosyal içerikli mesajlara son bölümlerde sık rastlanılmaktadır.

Bakkalından, manavına, berberinden, kasabına kadar bir mahallede bulunan küçük esnaflar ve aralarındaki esnaflık uygulaması, veresiye bir şeyler alma, yardımlaşma, dayanışma vb. değerler yoğun şekilde yaşatılmaktadır. Daha çok esnafların aralarındaki ilişkiler yoluyla toplumsal mesajlara ağırlık verilmektedir. Ayrıca çıraklık kavramı ve çırak yetiştirirken sadece mesleği öğretmekle yetinmeyip adabı muaşeret kuralları da vurgulanmaktadır.

Dizideki esnafların birbirleri ile olan ilişkileri ve mahalleli ile olan ticaret anlayışı, Ahilik geleneğini hatırlatmaktadır. Zor durumda olan esnafa diğerlerinin yardım etmesi, birbirlerini kollayıp gözetmeleri, hal ve tavırlarından bir derdinin olabileceğini düşünerek derdine ortak olmaya çalışmaları, müşterinin durumuna göre para istemeden hatta sormadan, hemen “sonra verirsin acelesi yok” diyerek veresiye defterine yazması geleneksel mahalle anlayışının bir göstergesi olarak izleyiciye sunulmaktadır.

Dizide Sosyal Yaşam

Dizide özellikle esnafıyla, memuruyla tüm mahallelinin birbirlerini iyi tanıdıkları, birlik-beraberlik içinde oldukları ve birbirlerini koruyup kolladıkları görülmektedir. Mahalle kahvehanesi ve pastanesi; erkeklerin bir araya geldikleri, dertleşip konuştukları, sosyalleşme aracı ve sosyal terapi mekân konumundadır. Kahvehane büyük bir çınar ağacının da bulunduğu mahalle meydanındadır. Hem gençler hem de yaşlıların gittiği bir yerdir. Gençlerin yaşlılara hürmet ve saygısının her fırsatta sergilendi sahnelere sık rastlanılmaktadır. Esnaf ve sakinlerin birbirleriyle selamlaşmayı eksik etmediği, birinin normal zamandaki gibi görünmediği ya da davranmadığının görülmesi durumunda da hemen bir derdinin olabileceği düşüncesiyle, onun derdiyle dertlenildiği bir yaşam söz konusudur.

Mahallelinin özellikle de gençlerin uğrak yeri olan bir diğer sosyal yaşam merkezi de Pastacı Sami'nin yeridir. Büyüklere saygıdan kahvehaneye gitmeyen/gidemeyen gençler ve âşıkların buluşma yeri olarak öne çıkan pastane, döneminin âşıkların buluşma yeri olma özelliğini çok iyi yansıtmaktadır. İşletmecisinin de anlayışı nedeniyle gençlerin yoğun uğradığı yer olan pastane aynı zamanda gençler için sosyal kontrol mekanizması olarak da işlev görmektedir. Dizide, mahalle gençlerinin aşklarına da yer verilmektedir. Komşu çocuklarının bir birlerine uzaktan bakmaları, pastanede gizli gizli, çekine, korka buluşmaları, okul yolu bekleme vb. de görülür.

Geleneksel Türk mahalle anlayışında öne çıkan bekçi karakteri bu dizide de öne çıkmakta, bekçi mahallenin neşe kaynağı olmak yanında tüm mahalleliyi yakinen tanımaktadır. Ayrıca mahallenin pastacısı da, sadece pasta satıp para kazanma çabası içinde olmayıp, komşuluk ilişkilerini önde tutan bir esnaf rolündedir. Özellikle gençlerin uğrak yeri olan pastanede pastacı Sami aynı zamanda gençleri kontrol etmekte yanlış davranışlara engel olmaya çalışarak onlara öğütler vermektedir. Şivesi nedeniyle de mahallelinin neşe kaynağıdır. Pastacı Sami'de olan hoşgörü anlayışı, mahallelinin tüm bireylerinde görülebilmektedir.

Dizi kadınları daha çok ev yaşamıyla sınırlı hayat yaşamaktadırlar. Geleneksel Türk kültüründe hala devam eden kadın günleriyle sık sık evlerde toplanmakta, dedikodu yaparak dertleşmektedirler. Misafirliğin çok önemli olduğu, misafir hazırlığının önemsendiği, bu günlerde, erkelerde olduğu gibi kadınlarda da birisinin üzgün ya da farklı davrandığı görülünce, bir sıkıntısı-derdi olabileceği düşüncesiyle belli etmeden yardım yolları aranmaktadır.

Mahalle ailelerinde, yaz ve kış temizlikleri önemsenmekte ve mümkün olduğu kadar imece usulüyle yapılmaya çalışılmaktadır. Kadınların günleri

dışında, evde yapılan özel yiyecekler olduğunda, komşulara da ikram ya da kendi evine çağırarak birlikte yeme anlayışı da sık vurgulanmaktadır. Mahallenin birbirlerine karşı olan samimiyeti ve içtenliği, zaman zaman evinde kavga ya da tartışma yapıldığında komşu evine sığınacak, dertleşecek derecede ileri durumdadır.

Özellikle Ramazan ayında mahallelinin birlikte iftar sofrası hazırlaması da geleneksel Türk mahalle yaşamının göstergesidir. Bu sofralarda herkesin “Allah ne verdiyle” misali evinde yaptıklarını getirerek mahalle meydanında kurulan sofrada komşularıyla paylaşmaları da bir başka adettir. Dizide inanç bağlamında sadece ramazan iftarları konu edilirken; mahalle özellikle de Türk mahalle kültürünün önemli unsuru olan Cami ve cami imamı yer almamaktadır. Geleneksel Türk mahalle anlayışında yer alan önemli bir unsur olan okul ve öğretmen olgusu da dizide yer almayan bir başka durumdur.

Dizide seksenli yılların siyasi çekişmeleri ve gençler arasındaki siyasi olaylarda ele alınmıştır. Aynı mahallede farklı siyasi görüşte olup birbirleriyle çatışan iki gencin -bu çatışma mahalle dışına çıktığında- birbirlerini aynı mahallenin çocuğu olmaları nedeniyle korudukları, gerektiğinde birlikte hareket ettikleri vb. olaylar da yansıtılmaktadır. Bu durum ise mahalle halkının birlik-beraberliğini, bizim mahalle anlayışını sergilemektedir.

Dizide mahalledeki bazı gençlerinin farklı kutuplarda siyasi düşüncelere sahip olmaları, özellikle seksen öncesi birbirlerine kin ve nefretle bakmaları, kavga vb. olumsuzluklar da işlenmektedir. Seksen sonrası ise aslında farklı kutuplarda imiş gibi gözükken bu gençlerin birbirleriyle oturup konuşunca söylemlerinin pek de aykırı olmadığını iki tarafında ortak derdinin vatan olduğu anlaşılmakta ve gençler, seksen sonrası bu durumun özelde mahalleyi genelde de ülkeyi kutuplaştırdığını, millete ve ülkeye oldukça fazla zarar verdiğini anlamaktadırlar.

Diziye sonradan eklenen muhtar karakteri; mahalle muhtarı seçiminde aranan özellikleri üzerinde taşımaktadır. Muhtar Femi hem evinde hem de muhtarlık statüsünde sözü dinlenen, itibar edilen, saygı duyulan, babacan bir karakterdir. Evinde eşine ve çocuklarına karşı sergilediği bu tavırları mahalleliye karşıda sergilemektedir. Muhtarlık adaylığı da bu hasletleri nedeniyle mahalleli tarafından istenmiştir.

Geleneksel yapıdaki bir yerleşim birimini yansıtan dizi, geleneksel toplumların genel özelliklerinden olan, içine kapalılık ve dışarıdan gelene karşı temkinli davranma, hemen içlerine almama gibi durumları da

yansıtmaktadır. Bu durumu, mahalleye dışarıdan gelerek balıkçı dükkânı açan balıkçıya ve son sezon emlakçı olarak katılan emlakçı Suat'a karşı mahallelinin tavırlarında görmekteyiz.

Dizide Öne Çıkan Değerler

Hemen her bölümde toplumsal değerlere yer verilen dizide; komşuluk ilişkileri, yardımlaşma- dayanışma, paylaşma, doğrulu-dürüstlük, adalet, birlik-beraberlik, mahalle anlayışı vb. değerler insanlar arasındaki samimi ilişkilerle ilmek ilmek işlenmeye çalışılır.

Türk toplumsal yaşamının, unutulmaya yüz tutmuş önemli bir uygulaması olan “imece” usulü aracılığıyla; yardımlaşma-dayanışma ve paylaşma değerleri dizide öne çıkan değerlerdendir. Komşuların hep birlikte, turşu, salça, mevsim temizliği, düğün hazırlığı gibi işleri imece usulü ile yapmaları ilişkilerin samimiyetini göstermektedir. Bu örneklerden birisi, muhtar Fehmi'nin kızıyla Plakçı Ergun'un düğününde görülmektedir.

Dizi; geleneksel mahalle anlayışında sık rastlanan, mahalle gençleri arasındaki aşk konularına da yer vermektedir. Bunlardan; Plakçı Ergun ile Muhtar Fehmi'nin kızı, Almanya'dan gelen yeğen ile Pastacı Sami'nin kızı ve Butik Ali ile Muhtar Sami'nin üst komşusunun kızı arasındaki aşklar örnek verilebilir.

Komiser Rıza'nın kızının okula muz götürmesi, diğer öğrencilerin bu durumu ailelerine bildirerek, muz istemeleri velileri arasında tepkiye neden olur. Mahallelinin davranışlarında diğer komşuların durumunu da hesaba katmaları gerektiği anlayışını vurgulayan bu duruma çok üzülen Komiser Rıza eşine, “alan var alamayan var, küçük çocukların canı çeker, günahdır, böyle bir olay bir daha tekrarlanmasın” diyerek tembihte bulunur. Ardından kızının arkadaşlarını manava götürerek hepsine muz ikram eder. Bu olayda mahalle anlayışının bir başka yönünü ve özelliğini ortaya koymaktadır.

Mahalle esnaflarının kendi aralarındaki konuşmalarında da, sık sık ticaret ahlakı ve ticari değerler öne çıkarılmakta, gençlere ve mahalleliye öğütler verilmektedir. Esnafın ticari uygulamaları, Ahilik geleneğine de atıfla, esnaf ahlakın ne derece önemli bir değer olduğunu hatırlatmaktadır. Esnafın kendi aralarında çıraklıkla ve çırak yetiştirmeyle ilgili değerlere vurgu yapmaları da önemli bir göstergedir.

Dizide; gerek aile ilişkilerinde, gerekse esnaflık ilişkilerinde, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma, işbirliği, dürüstlük-doğruluk, hak ve adalet gibi birçok değer öne çıkarılmaktadır.

Dizideki sosyal mesajların bir kısmı, gelecekle ilgili tahminler ve insanlara eğitici-öğretici mesajlar veren ve de 46'lık olarak anılan Basri üzerinden yapılmaktadır. Esnaflık ve mahalle anlayışıyla ilgili sosyal değerlerin öne çıkarıldığı bir diğer karakter de emlakçı Suat'tır. Son bölümlerde esnaf ahlakı ve dürüstlük gibi değerler bu meslek üzerinden verilmeye çalışılmaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

İnsanın toplumsal bir varlık olma özelliklerinden biriside aynı coğrafi mekânda yaşama arzudur. Bu arzu, ortak kültürel ürünleri de beraberinde getirmektedir. Ortak kültürel ürünlerden olan sözlü kültür ürünleri olan hikâyeler, masallar, destanlar toplumsal duyguları yansıtmada önemlidir. İletişim araçlarının olmadığı dönemlerde insanlar, özellikle de akşamları bir araya gelerek, hikâye, masal ve destanlar anlatarak vakit geçirirlerdi. Zaman içerisinde teknolojinin yaşamı kuşattığı çağlarda bu sözlü kültür ürünleri televizyon dizilerine dönüşerek işlevini sürdürmektedir (Cereci, 2014: 4). Dolayısıyla eski dönemlerin anlatıcıları yerini televizyon, hikâye, masal, destan vb. sözlü kültür ürünlerinin yerini de dizi senaryoları almış durumdadır. Son dönemde oldukça yaygınlaşan ve her geçen gün sayısı artan yerli diziler, ülke sınırlarını da aşarak, ticari araç konumunda diğer ülkelere de pazarlanır duruma gelmiştir. Bu durum, izlenme oranlarının arttığı, her ne kadar yoğun çalışma yaşamının hâkim olduğu söylene de bir şekilde vakit ayırıp izlendiğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu nedenle diziler özellikle de yerli diziler, insanların kendilerinden bir şeyler buldukları önemli seyirlikler durumuna gelmiştir. Dizilerin uzun soluklu olup olmaması da bu durumla yakından ilişkilidir. Bu çalışmada Seksenler dizisinin konu edilmesindeki gerekçelerden birisi de budur. Televizyonun her eve hatta her evin her odasına kadar girdiği günümüzde, televizyon diziler de, her ne kadar yoğun çalışma-iş temposu olsa da birçok kitle tarafından oldukça fazla izlenme oranına sahiptir. Özellikle son dönemde her yaştan her kesime hitabeden yerli diziler, çekim kalitesi açısından da bir hayli mesafe kat etmiş durumdadır.

Kitle iletişim araçları özelliklede televizyonun birey üzerindeki etkisi kabul edilen bir gerçektir. Televizyon aracılığıyla yapılan yayınların, bireylerin kendilerinden bir şeyler bulabilecekleri türden olması çok daha fazla izlenme oranına ulaşmada önemli bir etkidir. Belli bir yaşın üzerindeki kesimin kendi geçmişi -çocukluğu ve gençliği-, gençlerin ise arzuladıkları geleceği ile ilgili gösterimlerin yer aldığı diziler, ailelerin ve bireysel olarak kişilerin özellikle akşamları vazgeçemedikleri seyirlikler olmaktadır.

Çalışmada ele alınan “seksenler dizisi” son dönemde TRT tarafından çekilen uzun soluklu dizilerin başında gelmektedir. Ayrıca dizi, kaybolmuş, yok olmuş toplumsal yaşam biçimini yansıtması açısından önemli görülmektedir. Dizinin araştırmaya konu edilmesinin önemli bir nedeni de toplumsal yaşam alanlarını, Türk yaşam tarzında önemli bir kültür-değer aktarım mekânları olan mahalle yaşamını dolayısıyla da komşuluk ilişkilerini yansıtmasıdır.

Türk toplumsal tarihinde önemli izler bırakan bir dönemi anlatan dizi, İstanbul’un mütevazı bir semti olan Çınaraltı mahallesini ve bu mahallede yaşamları konu edinmektedir. Dönemin özelliği gereği mahalle kültürünün tam anlamıyla yansıtıldığı söylenebilir.

Türk toplum hayatında yeri, unsurları, işlevi ve ortaya çıkardığı neticeleri bakımından önemli yere sahip olan komşuluk, günlük hayatın vazgeçilmez bir toplumsal yaşam alanı ve olgusudur. Türklerde komşuluğun önemi, bir atasözünde şöyle dile getirilir: “Ev alma, komşu al.” Çünkü bir evin ev olabilmesi için çevresindeki komşuları en az ev kadar, ama aslında evden daha önemlidir. Komşu, yakın hatta bitişik konutlarda oturan kimselerin birbirine göre durumuna denir (Gündüz, M. ve Yıldız, 2008: 124). Araz, Günay, Tan, Toygar, Öksüz, Seyidoğlu (1994: 85) günümüzde mahallenin, bilhassa büyük şehirlerde pek çok özelliğini kaybettiğini belirterek sağlıklı bir toplum için bu kaybedilen özelliklerin canlandırılması gereğinin çok önemli olduğunu vurgular. Bunun yapılabilmesi içinse; günümüz kentsel tasarım mantığının temelini oluşturan ada ve parsel sistemi yerine, mahalle ve sokak sisteminin oluşturulması önemlidir. Bu noktada geleneksel Türk mahalle sistemi iyi bir örnek teşkil etmektedir (Şensoy ve Karadağ, 2012: 287).

Ele alınan Seksenler dizisi; yayın tarihinden itibaren, her bölümde toplumsal bir konuyu işlemesi açısından kayda değerdir. Dizi, sosyal mesajları aracılığıyla da eğitim işlevini yerine getirmektedir. Toplumsal yaşam biçimi ve bu yaşam biçimindeki değişimi ortaya koyması açısından da önemli görülebilmektedir. Özellikle genç kuşağın, bu günü ve geçmişi kıyaslaması açısından kayda değer mesajlar verildiği söylenebilir. Her ne kadar, bazı eksikleri olsa da Türk toplumsal yaşamının önemli bir kesitini oluşturan mahalle ve mahalle yaşamı hakkında verdiği öğretici mesajların yabana atılmaması gerekmektedir. Yine son dönemde yayımlanan birçok yerli dizilerde; kimin elinin kimin cebinde olduğunun belli olmadığı, değerlerle uyumayan sahnelerin yer aldığı düşünüldüğünde, incelemeye konu edinilen dizinin verdiği toplumsal mesajlar daha da önemli olmaktadır.

Dizide; vurgulanan değerlerin başında “aile” ve “komşuluk” değerleri gelmektedir. Ayrıca esnaflık ve çıraklık aracılığıyla dürüstlük, adalet vb. ticari değerlere de vurgu yapılmaktadır. Dini ve resmi bayramlar aracılığıyla, kaybolmaya yüz tutmuş toplumsal değerlerin işlenmesinin son dönemde yaşananlara bakıldığında ne kadar isabetli olduğunu ortaya koymaktadır. Çok sık olmasa da zaman zaman güncel olaylar aracılığıyla bazı değerler özellikle vurgulanmaktadır. Bu değerlerden biri ise “vatan” değeridir. Bu temel değerler etrafında birlik-beraberlik, yardımlaşma-dayanışma-paylaşma, değerleri de sıklıkla konu edinilmektedir.

Dizide Türk mahalle anlayışının önemli unsurlarından olan okul ve öğretmen ile camii ve imam karakterinin hiç işlenmemesi önemli bir eksiklik olarak eleştirilebilir. Çünkü sosyalleşme ve birçok dini-kültürel ritüellerin bu kurumlar ve bu kurum görevlilerince işlenebileceği bir gerçektir. Bir başka eksiklik olarak da, cinsiyet eşitsizliği ve hayat boyu öğrenme konusudur. Cinsiyet eşitsizliği konusu kısmen bazı bölümlerde ele alınmış olsa da yeterli değildir. Özellikle dizideki kadın karakterlerin hemen hepsinin ev hanımı olması bu durumu yansıtmaktadır.

Öneriler

Araştırmaya konu edinilen diziyeye benzer diziler yaygınlaştırılmalı, bu tür senaryolar içeren dizilere verilen devlet desteği artırılmalıdır.

Özel kanallarında bu tür dizilere ağırlık verilmesi yönünde yaptırımlar uygulanmalıdır.

Vatan ve vatan aidiyeti ile ilgili sosyal mesajlar içeren dizilerin artırılması ve bu tür dizilerin senaryolarının özellikle tarihçilerin danışmanlığında hazırlanması sağlanmalıdır. Bu tür dizilerin daha çok anaokulundan başlayarak, çocuklara ve gençlere hitap edecek şekilde çekilmesi sağlanmalıdır.

Toplumsal yaşamı yansıtan dizilerin senaryolarının yazımında, farklı alanlardan danışmanların görüşlerine yer verilmesi, gerçekleri yansıtmaya ya da en azından yanlış yönlendirmenin yapılmaması açısından önemli görülmektedir. Bu nedenle bu tür çalışmalarda özellikle tarih, sosyoloji ve psikoloji vb. uzmanlarının görüşleri doğrultusunda senaryo oluşturulması verilemeye çalışılan mesajların doğru ve etkili olmasında önemli bir faktördür.

Tarihsel geçmişi yansıtan dizilerde, dönemin özellikleri her yönüyle tahlil edilmeli ve gerçekleri yansıtacak senaryolar oluşturulmalıdır.

Dizilerde değerler eğitimi ile ilgili vurgulara ağırlık verilmeli. Daha çok milli ve manevi değerlerin vurgulanması sağlanmalıdır. Bu durumun sağlıklı yapılabilmesi içinde disiplinler arası yaklaşımla uzmanların görüşleri alınarak senaryolar oluşturulmalıdır.

Yayın saatleri, reyting kaygısından uzak durularak ailece izlenilecek saatlere göre belirlenmelidir.

TRT dışındaki kanallarında milli ve manevi hassasiyetleri dikkate alarak yayınlarını sürdürmeleri noktasında yaptırımların uygulanmasına özen gösterilmelidir.

Kaynakça

- Aça, M. (2013). Kent Kültüründe Deliler ve Delilerle İlgili Anlatılar: Giresun Örneği, *Millî Folklor*, 25(97), 91-110.
- Akça, E. B.ve Ergül, S. (2014). Televizyon Dizilerinde Erkeklik Temsili: Kuzey Güney Dizisinde Hegemonik Erkeklik ve Farklı Erkekliklerin Mücadelesi, *Global Media Journal: TR Edition*, 4 (8). 13-39
- Araz, N. ve diğer. (1994). 21. Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Adetlerimiz (Türk Töresi), İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı,
- Aydın, Ö. K. (2014). Televizyon Reklamlarında Dizi Karakteri Kullanımıyla Sunulan Tüketim Kültürü Değer. Yalan dünya örneği, *Journal of Yasar University*, 9(36), 6261- 6380.
- Baday, Ö. N. (2011). *Modern Kent Mekânlarında Mahallenin Konumu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Konya.
- Cansever, T. (2011). *Osmanlı Şehirciliği, Kubbeyi Yere Koymamak*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Cereci, S. (2014). Türk Televizyon Dizilerinin Küresel Başarısı: Evrensel İnsan Yaklaşımı, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 28, 1-12.
- Çam, Ş. (2009). Televizyon Dizilerinin Kadına Yönelik Şiddet Temsillerinde Ataerkil Rejimin İdeolojisi, *Kültür ve İletişim*, 12(2), 79-132.
- Çetinkaya, G. (2013). Dede Korkut Hikâyelerinde Sembol Olarak Meydan, *Millî Folklor*, 25(98), 73-86.
- Dalgacı, F. (2013). Osmanlı Devleti'nde Mahalle ve Bir Mahalle Örneği Cerrahpaşa, Eski İstanbul'da Mahalle Hayatı içinde, *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş.* İstanbul.
- Dağtaş, Banu (1999). İngiliz Kültürel Çalışmalarında ideoloji, *Kurgu Dergisi* S: 16,335-357.
- Erginbaş, O. (2012). *Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Kavak Yelleri Dizisinin Lise Gençliği Üzerinde İmaj Oluşturma Etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü RTV Anabilim Dalı Radyo Televizyon Bilim Dalı, Konya.
- Gelekcı, C. (2007). Kültürün Küresel Akışında Teknolojik Gelişmelerin ve Kitle İletişim Araçlarının Etkisi, 278-292, Editörler: Ergan, Güngör, N., Burcu, B., Kamanlıoğlu, M.; Prof. Dr. Nihat Nirun'a Armağan içinde, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Gündüz, M. ve Yıldız, M. C. (2008) "Türk Yazılı Kültüründe Komşuluk", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, www.esosder.org Electronic Journal of Social Sciences info@esosder.org 7 (25), (123-138), ISSN:1304-0278.
- İbn-i Haldun. (2004). Mukaddime, (Çev. Süleyman Uludağ), İstanbul: Dergâh Yayınları.

- İmİK, N. ve Yağbasan, M. (2007). Televizyon Dizilerinde Kullanılan Müziklerin Genç İzleyicilerin Dizileri İzleme Oranına Etkisi, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 952-948.
- Kavak, N. (2010). Kırım Tatarları'nda Mahalle Kültürü, *Bilig*, 55, 93-102.
- Kaya, R. ve Günal, H. (2015). Tarih Öğretmenlerinin Muhteşem Yüzyıl Dizisi Özelinde Tarih Konulu Film ve Dizilerin Öğretimde Kullanımına Yönelik Görüşleri, *TUHED Turkish History Education Journal. Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 1-48
- Kıvrım, İ. (2009). Osmanlı Mahallesiinde Gündelik Hayat (17. Yüzyılda Gaziantep Örneği), *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (<http://sbe.gantep.edu.tr>) 8(1), 231-255.
- Kocadaş, B. (2004). Kitle İletişim Araçları Eğitim İlişkisi, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IV(2), 129-135.
- Korkmaz, M. ve diğ. (2013). Türk Edebiyatının Klasik Eserlerinin Günümüz Televizyon İzleyicisine Sunumu ve İzleyici Algısının Analiz Edilmesi, *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic*, 8(4), 1033-1049.
- Kuban, D. (1994). Mahalleler: Osmanlı Dönemi, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, V, İstanbul:
- Meder, M. ve Çiçek, Z. (2011). Özel Hayatın Kamusal Alanda Tartışılması: Kadın Programları Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 69-80.
- Metin, Rafet. (2009). XVI. yüzyılda Niğde ve Kırşehir Sancaklarında Mahalle Yapılanması, *Karadeniz Araştırmaları*, 20, 45-58.
- Mutlu, E. (2010). İletişim sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Oğuz, G. Yaktıl. (2005). TV Dizileri ve Kültürel İletilerin Yayılma Süreci Türk Televizyon Tarihinde Bir Fenomen: Bizimkiler dizisi, *Kurgu Dergisi*, 21, 169-182.
- Öcal, M. O. (2009). Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir? Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Okay, Y. (2013). Mahalle Kültürü ve Terminolojisine Dair Yitirdiklerimiz, Eski İstanbul'da Mahalle Hayatı içinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş.
- Öneren, M. (2013). İmaj Yönetiminin TV Dizi Seyircileri Üzerindeki Etkisi, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(24), 75-85.
- Özkan, R. (2013). Televizyon Dizilerinin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi (Niğde Üniversitesi Örneği), *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 1017-1029.
- Özkan, R. (2004). "Televizyonun Eğitimdeki Yeri ve Televizyon Dizilerinde Verilmek İstene Mesaj, *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 45-56.
- Özmen, C. ve diğ. (2014). Televizyon Dizilerinin Tarih Bilinci Üzerine Etkisi Muhteşem Yüzyıl Dizisi Örneği, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 409-426.
- Öztürk, S. (2013). Türkiye'de Sinema Mekânlarını Sözlü Tarih Üzerinden Anlamak, *Millî Folklor*, 25(98), 20-31.
- ÖZSOY, Aydan (2006) Televizyon Metinlerinde Halkla İlişkiler Mesleğinin Temsili Üzerine Eleştirel Bir Bakış: 'Yağmur Zamanı' ve 'İhlamlar Altında' Dizi-

- Metinlerinde Halkla İlişkilerin Nesnesi Olarak Kadın, II. Uluslararası halkla ilişkiler sempozyumu, 27-28 Nisan.
- Pişkin, G. (2007). Binbirgece Televizyon Dizisi ve Toplumumuzda Kadın, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 195-215
- Pişkin, G. (2014). Modern Zamanlarda Kadın Olmak: Zerre Filmi üzerine Bir İnceleme. Kadın ve Toplum içinde, Editörler. Erciyeş, Gülnur. Aydınoglu, Nazife. İzmir: İzmir Üniversitesi Yayını, 161-183.
- Saltık, I. Arıkan ve diğer. (2010). Televizyon Dizilerinin Destinasyon Pazarlaması Açısından Olası Sonuçları Anatolia, *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(1), Prof. Dr. Hasan Işın Dener Özel Sayısı, 41-50.
- Sami, K. (2010). Halk Kültürü Bağlamında Kahvehanelerin Toplumsal ve Mekânsal Dönüşümleri Diyarbakır Kent Örneği, *Millî Folklor*, 22(85), 159-172.
- Şahin, B. ve diğer. (2003). Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Asmalı Konak Dizisinin Yöre Turizmine Etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*.
- Şahin, M. ve Işık, E. (2011). Osmanlı'dan Cumhuriyete Mahalle Yönetimi, *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 221-230.
- Şensoy, N. ve Karadağ, A. A. (2012). Sosyal Etkileşimin Komşuluk Düzeyinde Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma: Ankara TOKİ Atakent Sitesi Örneği, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(6), 279-289.
- Tezcan, M. (1993). *Boş Zamanlar Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:174.
- Ulusoy, K. (2011). Türk Toplum Hayatında Yaşatılan Kahve ve Kahvehane Kültürü, (Bir Sözlü Kültür ve Sosyal Çevre Eğitimi Çalışması), *Millî Folklor*, 23(89), 159-169.
- Uluyağcı, C. vd. (2011). TV Dizilerindeki Mekânlarda Kültürel Yansımaların Göstergibilimsel Çözümlemesi: Canım Ailem, *Global Media Journal, Yeditepe University*, 2(3), 115-124, <http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr>.
- Yiğit, Z. (2012). Modernliğin Arka Yüzü Olarak Gündelik Hayat: Aşkı Memnu, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 125-144.
- Yücel, A. (2014). Muhteşem Yüzyıl Dizisinin Alımlama Analizi: Kadın ve Erkek İmajı Üzerine Farklı Okumalar. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/muhtesemyuzyil.pdf> (Erişim Tarihi: 03.08.2015).
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.56e1c0dd307355.97406961 erişim: 10.03.2016.
- <http://www.anlasana.com/egitim/ingiliz-kulturel-incelemeleri-ve-stuart-hall.html> erişim: 15.12.2016